

EKOLOGIK MUAMMOLAR VA ULARNING TA'SIRI HAQIDA

*Abduxalilova Nazira
Ortiqova Mukarramoy*

ANNOTATSIYA

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish sohasida davlat boshqaruvi tizimini takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" 2018 yil 3 oktyabrdagi PQ-3956-son Qaroriga muvofiq: Davlat ekologiya qo'mitasi tarkibidagi Bioxilmaxillik va muhofaza etiladigan tabiiy hududlarni muhofaza qilish va ulardan foydalanishni nazorat qilish inspeksiyasi va chiqindilarning hosil bo'lishi, to'planishi, saqlanishi, tashilishi, utilizatsiya qilinishi, qayta ishlanishi, ko'milishi va realizatsiyasini nazorat qilish inspeksiyasi negizida yuridik shaxs tashkil etmagan holda ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish sohasidagi nazorat bo'yicha inspeksiyasi tashkil etildi.

Kalit so'zlar: ekologiya, biologic, eko-energiya, Kongegagen, Konventsiya

ABOUT ENVIRONMENTAL PROBLEMS AND THEIR EFFECTS

Abduxalilova Nazira
Ortiqova Mukarramoy

ANNOTATION

According to the Decision of the President of the Republic of Uzbekistan "On additional measures to improve the state management system in the field of ecology and environmental protection" dated October 3, 2018 PQ-3956: State Ecology Committee Without establishing a legal entity on the basis of the Inspection for the Protection and Use of Biodiversity and Protected Natural Areas and the Inspection for the Control of Generation, Collection, Storage, Transportation, Utilization, Processing, Burial and Realization of Waste an inspection on control in the field of ecology and environmental protection was established.

Key words: ecology, biological, eco-energy, Kongegagen, Convention

Ekologiya (yun. — uy, turar joy va ...logiya) — organizmdan har xil darajada yuqori turadigan sistemalar, populyatsiyalar, biotsenozlar, biogeotsenozlar (ekosistemalar) va biosferaning tuzilishi, ularda kechadigan jarayonlarni o'rganadigan biologik fanlari majmui. Ekologiyani organizmlar va ular bilan atrof- muhit o'rtasidagi o'zaro munosabatlarni o'rganadigan fan sifatida ham talqin qilinadi. Ekologiyaga o'rganadigan ob'yektlariga ko'ra, umumiy va xususiy ekologiyaga

ajratiladi.

Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish, qulay ekologik vaziyatni barqaror ta'minlash, hududiy birliklarning samaradorligini oshirish, shuningdek, 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasining rivojlanishning beshta ustuvor yo'nalishlari bo'yicha harakatlar strategiyasining maqsadlariga muvofiqlashtirish hamda davlat boshqaruvida ma'muriy islohotlar kontseptsiyasi doirasida davlat boshqaruvining samaradorligini ta'minlash maqsadida O'zbekiston Respublikasida quyidagilar tuzilgan:

- biologik xilma-xillik va qo'riqlanadigan tabiiy hududlarni muhofaza qilish va ulardan foydalanishni nazorat qilish inspeksiyasi va yuridik shaxsni tashkil qilmasdan chiqindilarni yig'ish, saqlash, tashish, yo'qotish, qayta ishlash, ko'mib tashlash va yo'q qilish nazorati inspeksiyasi bazasida ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish nazorati inspeksiyasi;

- Respublika ixtisoslashtirilgan sanitariya tozalash korxonalari assotsiatsiyasi;

- Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish va rivojlantirish markazi va billing tizimi asosida davlat unitar korxonasi shaklida ekologik axborot markazi, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va multimediyani joriy etish.

Davlat ekologiya qo'mitasi qoshida O'zbekiston ekologiya va atrof muhitni muhofaza qilish ilmiy-tekshirish instituti, O'zbekiston ekologik qo'mitasi, «Eko-Energiya» Ilmiyinnovatsion markazi, Ilmiy-Axborotlar markazi kabi bo'limlar faoliyat ko'rsatmoqda.

O'zbekiston Respublikasining atrof-muhitni muhofaza qilish siyosati mamlakat ekologik xavfsizligini va atrof-muhitni muhofaza qilish, ekologik vaziyatni yaxshilash, chiqindilarning atrof muhitga zararli ta'sirini oldini olish, aholi turmush darajasi va sifatini yaxshilash uchun qulay shart- sharoitlarni yaratish, chiqindilarni yig'ish, saqlash, tashish, qayta ishlash va utilizatsiya qilishga yo'naltirilgan.

O'zbekiston Respublikasi atrof-muhitni muhofaza qilish sohasida bir qator xalqaro konvensiyalar va tegishli rivojlanish protokollari ratifikatsiyalariga qo'shildi: Ozon qatlamini himoya qilish bo'yicha Vena konvensiyasi (18/05/1993 y.); Ozon qatlamini buzadigan moddalar bo'yicha Monreal protokoli (18/05/1993 y.); London Ozon qatlamini buzadigan moddalar bo'yicha Monreal protokoliga o'zgartirishlar kiritish (01/05/1998 y.); Ozon qatlamini buzadigan moddalar bo'yicha Monreal protokoliga Kopenhagen o'zgartirish (01/05/1998 y.); Transchegaraviy suv oqimlarini muhofaza qilish va ulardan foydalanish bo'yicha BMTning YTK konvensiyasi; Tabiiy muhitga ta'sir etuvchi harbiy yoki boshqa dushmanona maqsadlardagi vositalaridan foydalanilishini taqiqlanishiga oid Konvensiya (05/26/1993 y.); Iqlim o'zgarishi bo'yicha Asosiy konvensiya (20/06/1993) (Kyoto protokoli, 1999 y.); Jiddiy qurg'oqchilik va yoki cho'llanishga uchragan mamlakatlarda, ayniqsa Afrikada, cho'llanishga qarshi kurash konvensiyasi (31/08/1995 y.); Xavfli

chiqindilarning transchegaraviy harakatlarini nazorat qilish va ularni yo'q qilish bo'yicha Bazel konventsiyasi (12/22/1995 y.); Biologik xilma-xillik to'g'risidagi konventsiya (06/05/1995 y.); Butunjahon madaniy va tabiiy merosini himoya qilish konventsiyasi (22.12.1995 y.); Yo'qolib borish xavfidagi yovvoyi fauna va floraning xalqaro savdosi bo'yicha konventsiyalar (25/04/1997 y.); Ko'chmanchi yovvoyi hayvonot turlarini saqlash konventsiyasi O'zbekiston Respublikasi BMTning «Ozon qatlamini muhofaza qilish to'g'risida»gi Vena Konventsiyasining tarafi hisoblanadi. Vena Konventsiyasini imzolash orqali O'zbekiston Respublikasi quyidagi majburiyatlarni qabul qildi: – ozon qatlamining holatini tizimli muntazam kuzatish vaboshqa tegishli parametrlar; – ozon qatlamining holatini o'zgartirish yoki o'zgartirish imkoniyatini yaratib, ushbu faoliyat salbiy ta'sirga ega ekanligi aniqlansa, o'z yurisdiksiyasiga kiradigan inson faoliyatini nazorat qilish, cheklash, kamaytirish yoki oldini olish uchun tegishli qonuniy yoki ma'muriy choralar ko'rish; – ushbu konventsiya protokol va ilovalarni amalga oshirish uchun kelishilgan chora tadbirlar, protseduralar va standartlarni ishlab chiqishda hamkorlik qilish; –ushbu Konventsiya va protokollarni samarali bajarish maqsadida vakolatli xalqaro organlar bilan hamkorlik qilish. «Ozon qatlamini himoya qilish to'g'risida»gi Vena Konventsiyasi ko'p tomonlama ekologik kelishuvdir. 1985 yilda Vena konferentsiyasida kelishib olindi va 1988 yildan kuchga kirdi, bu ozon qatlamini himoya qilish bo'yicha xalqaro harakatlar uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

Tabiiy muhit holatining inson ta'sirida o'zgarishi, jonli va jonsiz komponentlarga kuchli antropogen ta'sir mahalliy, mintaqaviy va umumjahon ekologik muammolarni keltirib chiqaradi. Jumladan, shu kabi ta'sirlar natijasida mintaqadagi ekologik inkirozning eng xavfli nuqtasi hisoblangan. “Orol muammosi” vujudga keldi. Oxirgi 40-45 yil davomida Orol dengizi sathi 22 metrga pasayib ketdi, akvatoriya maydoni 4 martadan ziyodga kamaydi, suv hajmi 10 baravargacha (1064 kub km dan 70 kub km) kamaydi, suv tarkibidagi tuz miqdori 112 g/l gacha, Orolning sharqiy qismida esa 280 g/l gacha yetdi. Orol dengizi deyarli “o'lik” dengizga aylandi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI (REFERENCES)

1. Akramov 3. M., rafikov a.a. прошлое, настоящее и будущее аральского моря. – т., 1990.
2. Nig'matov a.n. o'zbekiston respublikasining ekologik huquqi. – т., 2004.
3. Rafikov a.a. geoekologik muammolar. – т., 1997.
4. Ergashev a. Umumiy ekologiya. – т., 2003.
5. To'xtayev a. Ekologiya. – т., 2000.
6. O'zbekiston milliy ensiklopediyasi . – т.,2000-2005 yu.
7. С хашимова. [О явлении конверсии в современном китайском языке.](#) Oriental renaissance: innovative, educational, natural and social sciences, 2022.

8. с.а.насирова (2021). Политическая метафора (на примере материала по кадровой политике современной кнр). In *resent scientific investigation* (pp. 69-73).
9. Хашимова, с. А. (2020). Особенности образования результативных глаголов при помощи суффиксации в китайском языке. In *страны. Языки. Культура: сборник материалов xi-й международной научно-практической конференции/под ред. Проф. Абуевой нн махачкала: дгту. 391 с* (p. 361).
10. Хашимова, с. А. (2020). Особенности образования неодушевлённых существительных при помощи суффиксации в современном китайском языке. *Modern oriental studies*, 2(2), 34- 46.
11. Nasirova, s. A. (2019). Modification of semantics of social terms of the modern chinese language. *Opción: revista de ciencias humanas y sociales*, (24), 260-273.
12. Хашимова, с. А. (2022). Агглютинативная особенность суффиксации в Современном китайском языке. *Oriental renaissance: innovative, educational, natural and social sciences*, 2(1), 196-202.
13. Hashimova, s. A., & nasirova, s. A. (2021). Features of forming of animated nouns with the affixes in modern chinese language. *Journal of central asian Social studies*, 2(04), 1-10.
14. Насирова, с. А. (2020). Генезис общественно-политической терминологии китайского языка через призму истории китайской дипломатии. *Modern oriental studies*, 2(2), 22-33.
15. Хашимова, с. А. (2022). О некоторых особенностях лингвокультурологического аспекта коммуникации (на примере китайского языка). *So 'ngi ilmiy tadqiqotlar nazariyasi*, 1(1), 85-91.
16. Хашимова, с. А. (2022, september). Образование прилагательных с помощью аффиксации в китайском языке. In *e conference zone* (pp. 5-10).
17. Abdullayevna, h. S. (2020). Peculiarities of the formation of animated nonsignificant using suffixing in the modern chinese language. *Academicia: an international multidisciplinary research journal*, 10(5), 1504-1511.